UCHWAŁA NR XLVII/467/2022
RADY GMINY SZTUTOWO

z dnia 30 listopada 2022 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity : Dz. U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm) Rada Gminy Sztutowo uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Sztutowo .

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

dr Marcin Owsiński

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 17 ust.1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Aktualnie obowiązująca Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2018-2022 przyjęta na podstawie Uchwały Rady Gminy Sztutowo NR XXXII/323/2017 z dnia 19 grudnia 2017r. obowiązuje do 31.12.2022r. i tym samym należy przyjąć nowy dokument strategii obejmujący lata 2023-2030.

Wobec powyższego podjęcie uchwały jest zasadne.

Załącznik do uchwały Nr XLVII/467/2022
Rady Gminy Sztutowo
z dnia 30 listopada 2022 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030

Sztutowo 2022

Spis treści

Wprowadzenie....3
1. Uwarunkowania prawne, strategiczne i programowe Strategii....5
1.1. Podstawy prawne opracowania Strategii....5
1.2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi....6
2. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Sztutowo....14
2.1. Ogólne informacje o gminie....14
2.2. Ludność....15
2.3. Lokalny rynek pracy....18
2.4. Dostępność usług społecznych....20
2.5. Aktywność i ekonomia społeczna....24
3. Główne wyzwania strategiczne....27
3.1. Bierność zawodowa, bezrobocie i ubóstwo....27
3.2. Sytuacja osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących....30
3.3. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi....32
3.4. Przemoc w rodzinie i uzależnienia....34
4. Analiza SWOT....36
5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią....38
6. Wizja, cele i kierunki działań....41
7. Sposób realizacji Strategii....48
7.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej....48
7.2. Koordynacja wdrażania Strategii....49
7.3. Aktualizacja Strategii....49
7.4. Ramy finansowe....49
7.5. Monitoring Strategii....51
Podsumowanie....53
Spis tabel....54
Spis wykresów....54
Spis rysunków....54

Wprowadzenie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi wyraz lokalnej polityki społecznej. W szerokim znaczeniu jest to działalność zmierzająca do poprawiania standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej, a nie tylko osób i grup zagrożonych bądź dotkniętych wykluczeniem społecznym ze względu na bariery i trudności życiowe oraz ograniczone możliwości i utrudniony dostęp do usług społecznych. Tak rozumiana polityka społeczna obejmuje zagadnienia z dziedziny między innymi zatrudnienia, edukacji, kultury, wypoczynku, ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia potrzeb materialnych i mieszkaniowych. Jej odzwierciedlenie stanowi *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030*, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Niniejszy dokument stanowi kierunkową wytyczną dla programów i projektów realizowanych w sferze polityki społecznej przez jednostki organizacyjne samorządu gminy. Strategia może ponadto być „kierunkowskazem" dla lokalnych partnerów, przede wszystkim podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych. Bo choć nie jest aktem prawa miejscowego (nie dotyczy sfery praw i obowiązków grupy mieszkańców bądź podmiotów gospodarczych), lecz aktem kierownictwa wewnętrznego, to jednak może być stosowana również przez organizacje i osoby działające niezależnie od samorządu gminy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030 składa się z dwóch zasadniczych części. Za podstawę planowania strategicznego przyjęto diagnozę, która posłużyła identyfikacji i opisowi zjawisk społecznych oraz opracowaniu wniosków i wskazówek, które pozwoliły zaplanować cele i kierunki działań. Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej uwzględnia czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak i dynamicznym, opisującym obserwowalne tendencje przynajmniej na przestrzeni ostatnich 3-5 lat, a w niektórych przypadkach nawet dłuższym, aby uwypuklić zachodzące procesy.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej Gminy Sztutowo, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania sporządzane przez gminę, sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sztutowie, raporty o stanie Gminy, raporty z badań społecznych, a także inne informacje. Przy opracowaniu diagnozy, przyjęto zasadę posługiwania się najbardziej aktualnymi danymi rocznymi, aby zapewnić ich porównywalność na przestrzeni całego okresu analizy.

Opracowanie strategii jest obligatoryjnym zadaniem każdej gminy, jednak sposób jego realizacji nie został określony. Jednakże, aby dokument ten odnosił się do rzeczywistych problemów społecznych, a także potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności, a zarazem efektywnie wykorzystywał wewnętrzne zasoby, powinien zostać opracowany z wykorzystaniem metod partycypacyjnych. Wychodząc z takiego założenia, ważnym aspektem procesu przygotowywania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych*

Gminy Sztutowo na lata 2023-2030 stał się udział interesariuszy i przedstawicieli lokalnej społeczności. W opracowanie Strategii zostali zaangażowani przedstawiciele różnych obszarów życia społecznego w gminie, w tym reprezentacji władz samorządowych, pomocy społecznej, oświaty, kultury oraz organizacji pozarządowych. Na spotkaniu warsztatowym, które odbyło się 14 września 2022 roku w Sztutowie wypracowano analizę SWOT oraz stworzono podstawy planowania celów i kierunków działań strategicznych. Powstała w ten sposób część wdrożeniowa Strategii prezentuje sposób jej realizacji, w tym wizję, cele i kierunki działań, wskaźniki realizacji działań oraz ramy finansowe.

1. Uwarunkowania prawne, strategiczne i programowe Strategii

1.1. Podstawy prawne opracowania Strategii

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2021 poz. 2268 ze zm.), zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W jego ramach należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

1) diagnoza sytuacji społecznej,
2) prognoza zmian w okresie objętym strategią,
3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Zmiany w zakresie struktury Strategii wprowadza Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz. U. 2022 poz. 1812). W świetle jej zapisów, diagnoza sytuacji społecznej powinna zawierać określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Ponadto, strategia opracowana przez gminę określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wskazane zmiany zostały uwzględnione w niniejszej strategii.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić w szczególności następujące:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2022 poz. 559 ze zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2022 poz. 447 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 poz. 1249);
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019 poz. 1818);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1119 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2050 ze zm.);

- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2020 poz. 685 ze zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1327 ze zm.);
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 176 ze zm.);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2022 poz. 690 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 573 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2022 poz. 615 ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 2021 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1205);
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1577);
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem" (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1329).

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, a także szeregu innych, których tu nie wymieniono, a które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

1.2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi

Uwarunkowania programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli.

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 została przyjęta w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowi ona plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo, mając na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny

przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych
i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Europejski Zielony Ład

Strategia w sprawie *Europejskiego Zielonego Ładu* została przyjęta w grudniu 2019 roku przez Komisję Europejską[1]. To nowe podejście zakłada przekształcenie Europy do 2050 roku w neutralne klimatycznie, sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, w której „wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych". Rok później unijni przywódcy zaaprobowali nowy wiążący cel polityki klimatycznej, zakładający ograniczenie do 2030 roku unijnych emisji netto gazów cieplarnianych o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z roku 1990. Ten nowy, ambitny cel będzie musiał znaleźć odzwierciedlenie w działaniach z dziedziny środowiska, energetyki, transportu, przemysłu, budownictwa, rolnictwa i szeregu innych. W związku z tym, na szczeblu unijnym przyjmowane są dokumenty doprecyzowujące ramy instytucjonalne, prawne i finansowe EZŁ, w tym m.in.: Mechanizm sprawiedliwej transformacji – wprowadzany, aby finansowo i technicznie wesprzeć regiony, które w największym stopniu ucierpią w wyniku przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną. Zakłada on m.in. poszerzanie możliwości zatrudnienia i zmiany kwalifikacji, zwiększanie energooszczędności mieszkań i zwalczanie ubóstwa energetycznego, uatrakcyjnianie dla inwestorów przejścia na technologie niskoemisyjne, zapewnianie wsparcia finansowego i inwestowanie w badania i innowacje, inwestowanie w nowe zielone miejsca pracy, zrównoważony transport publiczny, łączność cyfrową i ekologiczną infrastrukturę energetyczną.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków, przy czym jakość życia jest tu rozumiana kompleksowo jako dobrostan w różnych obszarach życia: długości życia w ogóle, długości życia w zdrowiu, większej satysfakcji z wykonywania pracy, lepszych warunków łączenia kariery zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym, sprawnej sieci bezpieczeństwa socjalnego nastawionej na pomoc, której celem jest zwiększenie szans na aktywność społeczną i zawodową i dbałość o przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia,

1 Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Europejski Zielony Ład*, Bruksela, dnia 11.12.2019, COM(2019) 640 final.

dostępności dóbr i usług publicznych bez względu na status rodzinny i miejsce zamieszkania, otwartych warunków uczestnictwa w życiu publicznym, bezpieczeństwa dochodów na starość, środowiskowego poczucia równowagi w odniesieniu do warunków krajobrazowych, naturalnego stanu otoczenia oraz żywności, udziału w kulturze (co jest ważne dla prorozwojowego potencjału kreatywności), poczucia satysfakcji z życia.

Osiąganie wskazanego celu będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Dokument ten został przyjęty w 2017 roku przez Radę Ministrów jako aktualizacja *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Określa on podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, czyli rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Główny cel Strategii stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym".

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 stanowi podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Przewidziano w niej rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych). Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji, które otrzymają szczególne wsparcie (są to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.).

Strategia Rozwoju Usług Społecznych została przyjęta w dniu 7 czerwca 2022 roku przez Radę Ministrów. Jej głównym celem jest deinstytucjonalizacja, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Wśród najważniejszych założeń tego dokumentu można wskazać:

- zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,

- zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
- stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030

Dokument został przyjęty w dniu 13 września 2021 roku przez Radę Ministrów. Priorytety w nim określone koncentrują się na zagadnieniach takich jak przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży; przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu; usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; wspieranie osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej; a także wspierania integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz wsparcie integracji na rynku pracy.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej

Cel główny programu brzmi „Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego". Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

W świetle KPRES uwolnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i solidarnej wymaga podjęcia skoordynowanych działań, dzięki którym rozwijać się będą cechy podmiotów działających w sektorze, takie jak zdolność do aktywizacji i reintegracji traktowanych podmiotowo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; koncentracja na potrzebach społeczności lokalnych oraz bazowanie na ich zasobach; działania na rzecz dobra wspólnego przez m.in. realizację zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego; a także

samodzielność, samopomoc i samowystarczalność. Aspekty te są ważne i w związku z tym niejednokrotnie przywoływane również w strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Program rządowy Dostępność Plus 2018-2025

Program został ustanowiony Uchwałą nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018 roku. Jego główny cel stanowi poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w głównych obszarach wsparcia takich jak architektura, transport, edukacja, służba zdrowia, cyfryzacja i usługi. Dostępność dotyczy w szczególności osób na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się; osób niewidomych i słabo widzących, osób głuchych i słabo słyszących, osób głuchoniewidomych, osób z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, osób starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, osób z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osób mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego) oraz osób o nietypowym wzroście (w tym również dzieci).

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność

Dokument przyjęty Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 roku. Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnych osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnych osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnych osób starszych przez instytucje publiczne.

Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030

Głównym celem Strategii, przyjętej w dniu 16 lutego 2021 roku przez Radę Ministrów, jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dokument składa się z ośmiu priorytetów, takich jak niezależne życie,

dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, budowanie świadomości oraz koordynacja. W ich ramach planowane są takie działania jak np. zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego udziału w życiu społecznym, publicznym i politycznym, przeprowadzenie procesu deinstytucjonalizacji, wczesna pomoc, edukacja włączająca, aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami, modyfikacja i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, zapobieganie powstawaniu i pogłębianiu się niepełnosprawności, dostęp do usług zdrowotnych oraz zwiększenie efektywności procesu leczenia, profilaktyka i leczenie w obszarze zdrowia psychicznego oraz środowiskowy system wsparcia osób z problemami zdrowia psychicznego i inne.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Na szczeblu wojewódzkim głównym dokumentem strategicznym jest *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030,* której projekt został przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 107/221/21 z dnia 4 lutego 2021 r. W świetle zawartej w niej wizji, Województwie Pomorskie w 2030 roku to region dobrobytu, czysty, otwarty, spójny, innowacyjny oraz rozwijający się w sposób trwały. Cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne są następujące:

1. **Trwałe bezpieczeństwo**
   1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe
   1.2. Bezpieczeństwo energetyczne
   1.3. Bezpieczeństwo zdrowotne
   1.4. Bezpieczeństwo cyfrowe
2. **Otwarta wspólnota regionalna**
   2.1. Fundamenty edukacji
   2.2. Wrażliwość społeczna
   2.3. Kapitał społeczny
   2.4. Mobilność
3. **Odporna gospodarka**
   3.1. Pozycja konkurencyjna
   3.2. Rynek pracy
   3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego
   3.4. Integracja z globalnym systemem transportowym

Wskazany wyżej dokument zawiera w sobie strategię polityki społecznej województwa pomorskiego, która stanowi jego integralną część. Z tego względu warto przytoczyć główne działania określone w SRWP 2030, które będą realizowane na terenie województwa, a które uwzględnia również Strategia na poziomie gminnym. Są to m.in.:

- rozwój usług społecznych (w tym kadry i infrastruktury), w szczególności w formule zdeinstytucjonalizowanej;
- likwidacja barier instytucjonalnych i fizycznych w dostępie do wszystkich usług publicznych;
- aktywizacja i integracja społeczna i zawodowa grup wymagających szczególnego wsparcia, przede wszystkim osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i ich opiekunów, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, kobiet, dzieci i młodzieży,
- realizacja programów w zakresie: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami, rozwoju ekonomii społecznej, współpracy z NGO, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeciwdziałania narkomanii oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych Powiatu Nowodworskiego na lata 2016-2026

Na szczeblu gminnym istotne jest uwzględnienie zapisów powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, *Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych Powiatu Nowodworskiego na lata 2016-2026* została przyjęta Uchwałą Nr XV/98/2016 Rady Powiatu w Nowym Dworze Gdańskim z dnia 11 lutego 2016 roku. Określone w niej cele strategiczne są następujące:

1) Minimalizowanie przemocy w rodzinie, szkole, środowisku;
2) Uzależnienia - edukacja, przeciwdziałanie, profilaktyka, zapobieganie, terapia;
3) Integracja środowisk (NGO, seniorzy, młodzież, JST, osoby niepełnosprawne, udrożnienie przepływu informacji);
4) Minimalizowanie skutków bezrobocia (zawierania partnerstwa, rozwój ekonomii społecznej, rozwój kształcenia ustawicznego i zawodowego, dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy);
5) Rozwój i wspieranie instytucji powiatowych adekwatnie do potrzeb mieszkańców Powiatu Nowodworskiego (współpraca z samorządami gmin, utworzenie środowiskowego domu samopomocy, dziennego domu pobytu);
6) Rozwój rodzicielstwa zastępczego i wspieranie osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą.

Strategia Rozwoju Gminy Sztutowo na lata 2022-2030

Strategia Rozwoju Gminy Sztutowo na lata 2022-2030 została przyjęta Uchwałą XXXVIII/395/2022 Rady Gminy Sztutowo z dnia 28.03.2022 r. Zawarta w niej misja Strategii brzmi następująco:

Polepszanie jakości życia mieszkańców Gminy Sztutowo poprzez zachowanie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego z jednoczesnym poszanowaniem środowiska naturalnego, jak i wykorzystanie jego turystycznych walorów.

Bezpośrednio do sfery społecznej odnosi się cel strategiczny 1. *Poprawa jakości życia mieszkańców*, w ramach którego wskazano cele operacyjne:

1) Zwiększenie i poprawa dostępności do usług społeczno-kulturalnych;
2) Poprawa atrakcyjności przestrzeni publicznej;
3) Modernizacja i rozbudowa infrastruktury dla osób z niepełnosprawnością i starszych;
4) Rozwój e-usług publicznych;
5) Poprawa warunków życia mieszkańców i ich bezpieczeństwa;
6) Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Powyższe cele służą poprawie jakości życia, co również stanowi nadrzędny cel gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

2. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Sztutowo

2.1. Ogólne informacje o gminie

Gmina Sztutowo położona jest we wschodniej części województwa pomorskiego, w powiecie nowodworskim. Jest to gmina wiejska, która od wschodu graniczy z gminą Krynica Morska, od zachodu z gminą Stegna, a od południa z gminą Nowy Dwór Gdański. Gmina położona jest w pobliżu drogi krajowej nr 7, która łączący Trójmiasto z Warszawą. Sztutowo znajduje się w odległości ok. 55 km od Gdańska – stolicy województwa oraz ok. 18 km od Nowego Dworu Gdańskiego, będącego siedzibą powiatu. Jest to gmina nadmorska, która dysponuje portem morskim nad Zalewem Wiślanym w Kątach Rybackich, złożonym z części rybackiej i pasażerskiej. Dzięki rozbudowanej sieci rzek i kanałów w delcie Wisły, posiada połączenia wodnymi drogami śródlądowymi.

Rysunek 1. Gmina Sztutowo na tle województwa pomorskiego

ŹRÓDŁO: RAPORT O STANIE GMINY SZTUTOWO ZA ROK 2021.

Pod względem administracyjnym gmina obejmuje 8 sołectw.

1) Grochowo Trzecie,
2) Groszkowo,
3) Kąty Rybackie,
4) Kobyla Kępa,
5) Łaszka,
6) Płonina,
7) Sztutowo,
8) Grochowo Pierwsze.

Tabela 1. Mieszkańcy Gminy Sztutowo zameldowani na pobyt stały i czasowy według miejscowości (31.12.2021)

Miejscowość	Liczba mieszkańców	%
Graniczna	1	0,0%
Grochowo Drugie	64	1,8%
Grochowo Pierwsze	123	3,4%
Grochowo Trzecie	168	4,7%
Groszkowo	112	3,1%
Kąty Rybackie	694	19,4%
Kobyla Kępa	110	3,1%
Łaszka	361	10,1%
Płonina	39	1,1%
Skowronki	18	0,5%
Sztutowo	1883	52,7%
Razem	**3573**	**100%**

ŹRÓDŁO: RAPORT O STANIE GMINY SZTUTOWO ZA ROK 2021.

Siedzibą władz samorządowych jest Sztutowo, będące jednocześnie największą miejscowością na terenie gminy – według stanu na 31 grudnia 2021 roku zamieszkiwane było przez 1 883 osoby, co stanowiło 52,7% ludności gminy. W drugiej kolejności należy wskazać Kąty Rybackie liczące 694 mieszkańców (19,4%), a następnie Łaszkę (361 osób; 10,1%). W pozostałych miejscowościach liczba mieszkańców nie przekroczyła 170 osób. Gęstość zaludnienia gminy jest dość niska. W 2021 roku wynosiła 32 osoby na 1 km^2, podczas gdy w województwie było to 128 osób na km^2, a w powiecie nowodworskim 52 osoby.

2.2. Ludność

W świetle danych Rejestru Mieszkańców w końcu 2021 roku Gminę Sztutowo zamieszkiwało 3 573 mieszkańców. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują natomiast, że Gminę Sztutowo w końcu 2021 roku zamieszkiwały 3 623 osoby, w tym 1 822 mężczyzn (50,3%) oraz 1 801 kobiet (49,7%). Liczba ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gminy w ostatnich latach utrzymywała się na dość zbliżonym poziomie. W porównaniu do 2017 roku zmniejszyła się o 32 osoby, tj. o 0,9%, natomiast w odniesieniu do 2020 roku wzrosła o jedną osobę.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Sztutowo w latach 2017-2021

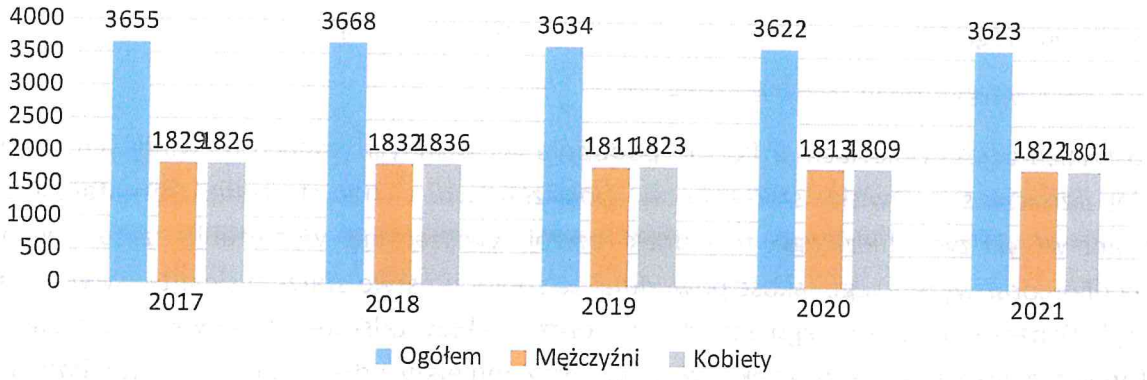

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Jednym z czynników, które mają wpływ na tempo i wielkość zmian liczby ludności jest przyrost naturalny, stanowiący różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. W 2021 roku w wyniku ruchu naturalnego mógł nastąpić wzrost liczby ludności – o 4 osoby, ponieważ liczba urodzeń ukształtowała się na poziomie 37, a liczba zgonów ogółem wyniosła 33. Warto zauważyć, że w perspektywie lat 2017-2021 przyrost naturalny przyjmował corocznie wartości ujemne, natomiast tylko w 2021 roku jego wartość była dodatnia.

Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Sztutowo w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Urodzenia żywe	27	26	29	28	37
Zgony ogółem	35	44	32	43	33
Przyrost naturalny	-8	-18	-3	-15	4

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Wpływ na kształtowanie się liczby ludności gminy mają również migracje. W badanym okresie saldo migracji wewnętrznych wykazywało wartości ujemne lub niewielkie wartości dodatnie, natomiast saldo migracji zagranicznych kształtowało się na poziomie dodatnim. W 2021 roku więcej osób zameldowało się w gminie niż się z niej wymeldowało.

Tabela 3. Migracje na pobyt stały w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
zameldowania w ruchu wewnętrznym	32	37	36	30	49
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	51	28	59	28	41
saldo migracji wewnętrznych	-19	9	-23	2	8
zameldowania z zagranicy	1	7	2	0	1
wymeldowania za granicę	0	0	0	0	0

saldo migracji zagranicznych	1	7	2	0	1
saldo migracji ogółem	-18	16	-21	2	9

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W ostatnich dziesięcioleciach w Polsce, podobnie jak w innych krajach rozwiniętych, coraz silniej zaznacza się zjawisko *starzenia się społeczeństwa.* I choć starzenie się i starość są wpisane w cykl życia ludzkiego, to jednak rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość powodują, że społeczeństwo starzeje się intensywniej niż kiedyś. Oznacza to, że w jego strukturze coraz większy odsetek stanowią ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe mają coraz mniejszy udział. Zjawisko *starzenia się* cechuje również społeczeństwo Gminy Sztutowo.

Wykres 2. Mieszkańcy Gminy Sztutowo według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2021 (w %)

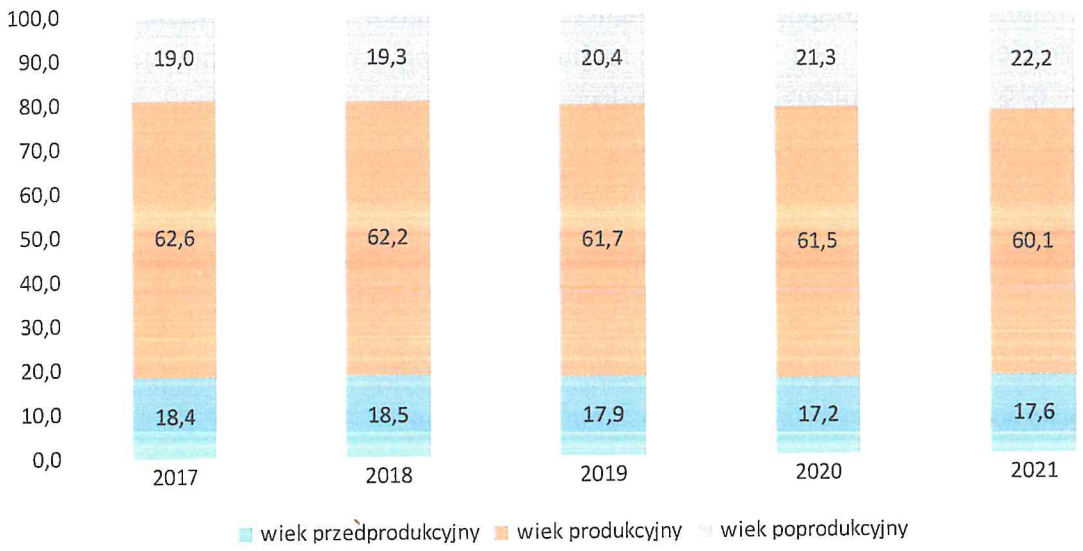

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W okresie od 2017 do 2021 roku w gminie można zaobserwować systematyczny:

spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia z 18,4% w pierwszym roku analizy do 17,6% w ostatnim;

spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 62,6% do 60,1%;

wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 19,0% do 22,2%.

Biorąc pod uwagę zmiany następujące w społeczeństwie, polegające na wydłużaniu się czasu trwania życia ludzkiego, zmianie zachowań prokreacyjnych w kierunku opóźniania decyzji o dziecku oraz decydowania się na coraz mniejszą liczbę dzieci, można prognozować, że zjawisko *starzenia się* społeczeństwa będzie ulegać intensyfikacji. Wskazuje na to m.in. sposób kształtowania się wskaźników obciążenia demograficznego.

Tabela 4. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Sztutowo w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	103,1	104,6	113,7	124,0	126,3
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	30,3	31,1	33,0	34,6	37,0
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	15,1	15,2	16,0	17,1	18,4

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W 2021 roku na każde 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Sztutowo przypadało 126,3 osób w wieku poprodukcyjnym, co oznacza zwiększenie się tego wskaźnika w porównaniu do 2017 roku o 23,2 punktu. Wzrost, choć w mniejszym stopniu, nastąpił również w przypadku wskaźnika liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – z 30,3 w 2017 roku do 37,0 w 2021 roku. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w analizowanym okresie zwiększył się o 3,3 punktu. Wszystkie omówione wskaźniki w latach 2017-2021 wykazywały dość systematyczną tendencję rosnącą, co pozwala prognozować, iż w kolejnych latach zjawisko starzenia się społeczeństwa będzie się pogłębiać.

2.3. Lokalny rynek pracy

Istotne dla diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy jest scharakteryzowanie lokalnej gospodarki. Tworzona jest ona przez system składający się z powiązanych ze sobą podmiotów – firm, instytucji publicznych oraz gospodarstw domowych, które spełniają odmienne funkcje oraz dążą do osiągnięcia określonych celów. Jej specyfika i kondycja uwarunkowane są wieloma czynnikami, w tym m.in. społecznymi, geograficznymi, historycznymi, prawnymi oraz instytucjonalnymi, a jednocześnie w sposób bezpośredni lub pośredni przekładają się na jakość życia mieszkańców danego terytorium.

Na koniec 2021 roku w rejestrze REGON figurowały 592 podmioty gospodarki narodowej z terenu Gminy Sztutowo, co oznacza, że ich liczba wzrosła w porównaniu do 2019 roku o 38, tj. o 6,9%. Nasycenie podmiotami gospodarczymi w gminie kształtuje się na dość wysokim poziomie. Na każdy 1 000 ludności w 2021 roku przypadały 163 podmioty, natomiast na każdy 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – 271,7 podmiotów. Wskaźniki te kształtowały się więc na wyższym poziomie niż w całym powiecie, gdzie wynosiły odpowiednio 136 i 222,7 podmiotów. Również wyższe nasycenie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2021 roku na 1 000 mieszkańców gminy przypadało tu 138 takich osób, natomiast na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 22,99 osób prowadzących działalność gospodarczą. Wskaźniki te w powiecie kształtowały się na poziomie 112 i 18,38.

Tabela 5. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Podmioty wpisane do REGON na 1 000 ludności	152	158	163
Podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	247,0	256,6	271,7
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności	129	134	138
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	20,91	21,76	22,99

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Sztutowo przeważają podmioty sektora prywatnego, stanowiące 97,8% wszystkich podmiotów, podczas gdy sektor publiczny to jedynie 2,2%. Dominują wśród nich osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (84,6% ogółu).

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
0-9	545	563	583
10-49	7	7	7
50-249	2	2	2
250-999	0	0	0
Razem	554	572	592

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Pod względem wielkości, w gminie przeważają podmioty zatrudniające do 9 osób – w 2021 roku stanowiły one 98,5% ogółu, w dalszej kolejności są podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób (1,2%). W 2021 roku dwa podmioty liczyły od 50 do 249 pracowników (0,3%).

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, na terenie gminy dominują podmioty funkcjonujące w sekcjach I – *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi* (201 podmiotów; 34,0%), F – *Budownictwo* (83; 14,0%), G – *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* (59; 10,0%) oraz C – *Przetwórstwo przemysłowe* (51; 8,6%).Mniejszy, ale również znaczący odsetek zalicza się do sekcji A – *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* (35; 5,9%).

Na terenie Gminy Sztutowo w 2021 roku funkcjonowały 233 gospodarstwa rolne o łącznej powierzchni 5 197,3465 ha. Prowadzi się w nich uprawy zbóż, buraków cukrowych oraz rzepaku, jednocześnie obserwując rezygnację z hodowli krów mlecznych na rzecz chowu bydła opasowego lub całkowitej rezygnacji z hodowli oraz przechodzenie z gospodarki produkcyjno-hodowlanej na produkcyjną.

Gmina charakteryzuje się dość dużym potencjałem rozwoju turystyki, na co wpływ mają w szczególności takie czynniki jak bliskość Morza Bałtyckiego, nieskażone środowisko naturalne

niskie uprzemysłowienie oraz historia związana z obozem koncentracyjnym w Sztutowie. W świetle danych GUS, na terenie gminy w lipcu 2021 roku funkcjonowało pięć turystycznych całorocznych obiektów noclegowych[2], dysponujących łącznie 422 miejscami. Liczba obiektów ogółem wynosiła w tym czasie 23, natomiast liczba miejsc – 2 426. Statystyka nie obejmuje gospodarstw agroturystycznych, kwater prywatnych czy pokoi gościnnych z uwagi na mniejszą niż 10 liczbę miejsc noclegowych.

O sytuacji społeczno-ekonomicznej może świadczyć wysokość stopy bezrobocia oraz jej relacja w stosunku do wartości krajowych i wojewódzkich. Obrazuje ona procentowy stosunek liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. Ze względu na to, że stopa bezrobocia nie jest wyliczana na poziomie gminy, zaprezentowano dane dotyczące całego powiatu nowodworskiego.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie nowodworskim w grudniu 2021 roku wynosiła 12,8%, co oznacza, iż była wyższa od stopy wojewódzkiej o 7,7 punktu procentowego, natomiast od stopy krajowej – o 7,4 punktu. W latach 2017-2019 wykazywała tendencję spadkową z poziomu 13,9% do 12,1%, natomiast 2020 rok to okres ponownego wzrostu. Stanowi to odzwierciedlenie tendencji krajowej, charakteryzującej się w ostatnich latach znacznym i systematycznym spadkiem bezrobocia rejestrowanego. Rok 2020, z uwagi na epidemię Covid-19 przyniósł zmiany na rynku pracy i wzrost wskaźników bezrobocia rejestrowanego, natomiast w 2021 roku odnotowano ponowny ich spadek.

2 W statystykach GUS do obiektów noclegowych zalicza się hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe, domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, pola biwakowe, kempingi, obiekty do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, zakłady uzdrowiskowe i inne. Statystyki te obejmują obiekty posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych.

Wykres 3. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie pomorskim i powiecie nowodworskim w latach 2017-2021

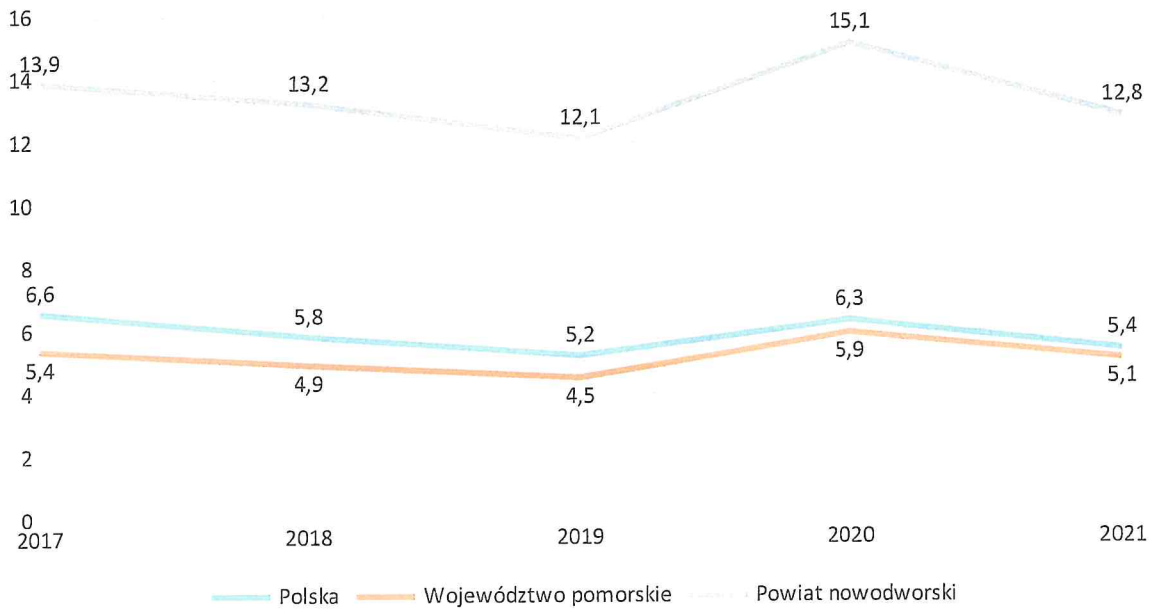

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Warto pamiętać, że bezrobotni zarejestrowani w PUP to jedynie część osób, które nie posiadają zatrudnienia, natomiast pozostałe nie rejestrują się m.in. ze względu na brak motywacji a nawet niechęć do podjęcia pracy lub innych oferowanych przez urząd form aktywizacji zawodowej, a także ze względu na pracę w *szarej strefie*.

2.4. Dostępność usług społecznych

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. W świetle art. 15 tejże ustawy, pomoc społeczna polega przede wszystkim na:

1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
2) pracy socjalnej,
3) prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej,
4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
5) realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych,
6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Jednostką wykonującą zadania gminy w zakresie pomocy społecznej i wspierania rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztutowie. Realizuje on ustawowe zadania w zakresie pracy z osobami i rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej, polegające w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń; pracy socjalnej; realizacji usług opiekuńczych; analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej; realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb

społecznych; rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W latach 2019-2021 w Gminie Sztutowo liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia zmniejszyła się. Było to spowodowane z jednej strony usamodzielnianiem się podopiecznych i ich odchodzeniem z systemu pomocy społecznej dzięki np. podjęciu zatrudnienia lub otrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych, a z drugiej strony – zmianą dochodów osób i rodzin, wypływającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, ze względu np. na otrzymanie wynagrodzenia za pracę. Ważne jest tu również świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, które spowodowało, iż część rodzin rezygnuje ze wsparcia GOPS, ze względu na poprawę ich sytuacji finansowej.

W 2021 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznano 91 osobom z 54 rodzin, w których funkcjonowało 129 osób. W porównaniu do 2019 roku liczba osób, które otrzymały świadczenia spadła o 21 (o 18,8%), liczba rodzin zmniejszyła się o 12 (o 18,2%), natomiast liczba osób w rodzinach o 25 (o 16,2%).

Tabela 7. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	112	93	91
- świadczenia pieniężne	62	55	50
- świadczenia niepieniężne	55	42	43
Liczba rodzin	66	61	54
Liczba osób w rodzinach	154	130	129

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Świadczenia przyznawane z pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do pierwszej kategorii zalicza się zasiłki: stały, okresowy i celowy. Świadczenia o charakterze niepieniężnym to m.in. praca socjalna, interwencja kryzysowa, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia i rodzinnych domach pomocy; specjalistyczne usługi opiekuńcze; mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu opieki społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy i odpowiadać celom i możliwościom pomocy społecznej.

Struktura świadczeń przyznawanych przez GOPS w Sztutowie wskazuje na przewagę liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych. Najczęściej przyznawany był zasiłek celowy – w tym przypadku liczba świadczeniobiorców w 2021 roku wyniosła 31, co oznacza spadek w porównaniu do 2019 roku o 13 osób (o 29,6%). Na drugim miejscu były zasiłki stałe, które w 2021 roku przyznano 30 osobom. Większość z nich to osoby samotnie gospodarujące, które

w liczbie 22 stanowiły 73,3% osób otrzymujących zasiłek stały, natomiast pozostałe 8 osób funkcjonowało w rodzinie. Liczba osób, które otrzymywały zasiłek stały w latach 2019-2021 zmniejszyła się o 3 osoby. W trzeciej kolejności należy wskazać zasiłek okresowy, który w 2021 roku otrzymało 9 osób, czyli o jedna osoba mniej niż w 2019 roku. Większość osób (5) pobierało go z tytułu bezrobocia, pozostałe osoby otrzymywały zasiłek z tytułu niepełnosprawności.

W 2021 roku świadczenia niepieniężne otrzymały 43 osoby z 18 rodzin, w których funkcjonowało 79 osób. W ich ramach 32 dzieci otrzymało posiłek, a 2 osobom udzielono schronienia.

Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Zasiłek stały	33	32	30
- dla osoby samotnie gospodarującej	27	24	22
- dla osoby w rodzinie	6	8	8
Zasiłek okresowy	10	12	9
- z tytułu bezrobocia	6	8	5
- z tytułu długotrwałej choroby	1	4	0
- z tytułu niepełnosprawności	1	1	3
Zasiłek celowy	44	53	31

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc w rodzinie; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Tabela 9. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019		2020		2021	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	41	85	33	64	30	60
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	7	7	4	4	4	4

Potrzeba ochrony macierzyństwa	10	60	8	46	8	48
- w tym wielodzietność	10	60	8	46	7	45
Bezrobocie	33	92	24	66	24	63
Niepełnosprawność	26	49	25	36	26	36
Długotrwała lub ciężka choroba	27	52	31	49	23	36
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	8	26	6	22	6	38
- w tym rodziny niepełne	5	12	4	13	0	0
- w tym rodziny wielodzietne	1	7	1	8	6	38
Przemoc w rodzinie	2	6	1	2	1	2
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	9	18	7	19	6	14
Narkomania	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	2	0	0	1	1
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	2	6	0	0	0	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	0
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez GOPS w Sztutowie w 2021 roku należy wskazać następujące:

- ubóstwo – 30 rodzin (60 osób w rodzinach);
- bezrobocie – 24 rodziny (63 osoby);
- niepełnosprawność – 26 rodzin (36 osób);
- długotrwała lub ciężka choroba – 23 rodziny (36 osób);
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 8 rodzin (48 osób), w tym potrzeba ochrony wielodzietności – 7 rodzin (45 osób);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 6 rodzin (38 osób).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w gminie występowały rzadziej lub wcale. W 2021 roku 6 rodzin (14 osób) wsparto z powodu alkoholizmu, 4 rodziny (4 osoby) z tytułu bezdomności, 1 rodzinę (2 osoby) z powodu przemocy w rodzinie, a 1 osobę ze względu na trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. Warto jednak mieć na uwadze, że statystyki pomocy społecznej nie zawsze odzwierciedlają skalę

problemów, które uznawane są za powód do wstydu lub mogą być długo nieuświadomione i niezauważone. Z tego względu uzależnienia czy przemoc w rodzinie mogą kryć się pod innymi dysfunkcjami i trudnościami.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 8 ustawy o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie edukacji. Realizując obowiązek ustawowy gmina prowadzi Szkołę Podstawową im. Pamięci Ofiar Stutthofu w Sztutowie oraz Przedszkole w Sztutowie. W 2021 roku w SP w Sztutowie uczyło się średnio 285 uczniów (obecnie w 17 oddziałach). Najmniejsza klasa liczyła 10 uczniów, a największa – 21. Procesem nauczania, wychowania i opieki w przedszkolu w roku szkolnym 2021/2022 objętych było 102 wychowanków.

Na mocy art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym, Gmina Sztutowo prowadzi działania z zakresu kultury. Zadania gminy w tym obszarze realizuje Gminna Biblioteka Publiczna w Sztutowie wraz z Filią z Kątów Rybackich.

O stan bezpieczeństwa na terenie gminy dba Komenda Powiatowa Policji w Nowym Dworze Gdańskim poprzez funkcjonowanie w Sztutowie Posterunku Policji, na którym służbę w 2021 roku pełnił jeden dzielnicowy. W obszarze bezpieczeństwa należy ponadto wskazać Komendę Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Nowym Dworze Gdańskim.

2.5. Aktywność i ekonomia społeczna

W świetle definicji encyklopedycznej, aktywność społeczna to „wszystkie unormowane społecznie działania jednostek, wykonywane w ramach określonych ról społecznych". Może być rozumiana w sposób szeroki i wyrażać się w pracy zawodowej, twórczości, zdobywaniu wiedzy, zabawie, uczestnictwie w grupach społecznych; bądź w sposób węższy – jako praca społeczna, uczestnictwo w działaniach, które wykraczają poza obowiązki zawodowe i rodzinne oraz zmierzają do realizacji istotnych wartości społecznych. Jedną z charakterystycznych cech aktywności społecznej jest oddziaływanie na otoczenie, ponadto trzeba również dodać dobrowolność, bezinteresowność i samorzutność[3].

Pod względem rozwoju społecznego, istotnym obszarem aktywności społeczeństwa jest zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych. Według Krajowego Rejestru Sądowego, na terenie Gminy Sztutowo swoją siedzibę ma 9 organizacji zaliczanych do sektora pozarządowego. Są to następujące podmioty:

1) Ochotnicza Straż Pożarna w Sztutowie,
2) Ochotnicza Straż Pożarna w Łaszce,
3) Sztutowskie Towarzystwo Kulturalne,
4) Stowarzyszenie Lokalna Organizacja Turystyczna Gminy Sztutowo,
5) Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich w Groszkowie,
6) Stowarzyszenie Szkolna 13,
7) Fundacja Strefa Mocy,
8) Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich w Płoninie,

3 http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/aktywnosc-spoleczna;3867107.html.

9) Fundacja Przez Mierzeję.

Większość wymienionych organizacji pozarządowych ma swoją siedzibę w Sztutowie. Dominującą formą prawną są stowarzyszenia, w tym 2 podmioty działają jako ochotnicze straże pożarne.

Zdolność wskazanych wyżej podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych może wyrażać się w możliwości realizacji usług w następujących obszarach: edukacja, bezpieczeństwo publiczne, pobudzanie aktywności obywatelskiej, turystyki, kultury, wsparcie rodzin i rozwój usług społecznych. Skala działalności w większości przypadków może wskazywać na niewielką zdolność do świadczenia usług społecznych, w szczególności z uwagi na możliwości kadrowe, finansowe oraz warunki organizacyjne tych podmiotów. Fundacja Strefa Mocy realizuje natomiast projekty ukierunkowane na rozwój usług, w tym jest partnerem Funduszu Nowy Akumulator Społeczny, skierowanego do organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych. Na obszarze gminy nie funkcjonują spółdzielnie socjalne, natomiast współpraca może zostać nawiązana z podmiotami ekonomii społecznej z terenu powiatu.

Współpraca Gminy Sztutowo z organizacjami odbywała się głównie w formie:

- zlecania organizacjom realizacji zadań publicznych finansowanych ze środków budżetu Gminy Sztutowo na zasadach określonych w ustawie;
- wzajemnego informowania o planowanych kierunkach działalności;
- konsultowania z organizacjami projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji;
- współdziałania w pozyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej;
- udostępniania na preferencyjnych zasadach lokali i budynków komunalnych;
- popularyzacji działalności organizacji pozarządowych w mediach i na stronach internetowych Gminy Sztutowo.

W 2021 roku współpraca obejmowała zadania w zakresie;

- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- turystyki i kulturoznawstwa,
- działalności wspomagającej organizacje pozarządowe poprzez realizację konkursu grantowego na oddolne inicjatywy mieszkańców Gminy Sztutowo.

Udzielono w tym czasie dotacji trzem organizacjom pozarządowym na realizację następujących zadań:

1) Rozwój sportu w Gminie Sztutowo poprzez kompleksowe działania szkoleniowe, organizację oraz udział w imprezach sportowych i sportowo- rekreacyjnych (30.000 zł);
2) Warsztaty szkutnicze dla młodzieży w Kątach Rybackich (2.000 zł);

3) Popularyzacja aktywnych sposobów spędzania czasu wolnego poprzez organizację rajdu Nordic Walking (2.000 zł).

Sporo przejawów aktywności społecznej można ponadto odszukać w poszczególnych sołectwach gminy. Chodzi tu o inicjatywy mieszkańców realizowane samodzielnie lub przy wykorzystaniu funduszu sołeckiego, który funkcjonuje w Gminie Sztutowo. W 2021 roku sołectwa wykorzystywały przyznane im środki m.in. na organizację spektakli, Dnia Dziecka, Dnia Seniora, Sylwestra pod chmurką, zajęcia dla dzieci, a także na zakupy służące wsparciu aktywności mieszkańców, takie jak doposażenie placu zabaw, siłownie zewnętrzne czy wyposażenie świetlicy.

3. Główne wyzwania strategiczne

Wyzwania strategiczne to główne problemy, potrzeby oraz zjawiska, które w istotny sposób determinują kształt i priorytety lokalnej polityki społecznej. Zostały one określone na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej gminy, uwzględniającej również zasoby instytucjonalne i organizacyjne samorządu.

3.1. Bierność zawodowa, bezrobocie i ubóstwo

Sytuację społeczną, rodzinną czy finansową osoby w istotny sposób warunkuje jej status na rynku pracy. Praca stanowi bowiem nie tylko źródło dochodu, ale także daje możliwość zapewnienia sobie i rodzinie godnego funkcjonowania, szansę na rozwój osobisty, spełnienie zawodowe oraz zachowanie kontaktów społecznych. Wyzwaniem dla służb społecznych jest obecnie dość powszechne zjawisko bierności zawodowej, spowodowanej postawą ukierunkowaną na korzystanie z transferów socjalnych, które w wystarczający sposób zaspokajają potrzeby rodzin. Grupa osób nieaktywnych zawodowo jest dość zróżnicowana. Są to m.in. osoby, które nie wykazują chęci do podjęcia pracy, pomimo iż są do niej całkowicie zdolne; osoby, które w wieku aktywności zawodowej nabyły uprawnienia rentowe i nie chcą wracać na rynek pracy; czy osoby, które widzą mniej korzyści w zatrudnieniu niż w pozostawaniu bez niego (np. trudności w zapewnieniu opieki nad dziećmi, dojazdy do pracy). Stan bierności zawodowej dotyczy nierzadko osób z niepełnosprawnościami, a także młodzieży, która nie weszła jeszcze na ścieżkę zawodową lub czasowo wycofała się z rynku pracy z powodu kontynuowania edukacji czy konieczności opieki nad dzieckiem.

Bezrobotnym natomiast, w świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, określa się osobę m.in. niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną
i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu oraz zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy. Definicja bezrobotnego wskazuje na zdolność i chęć do podjęcia zatrudnienia, choć w praktyce może to wyglądać nieco inaczej. Część osób rejestruje się w urzędzie pracy ze względu na potrzebę objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym, a nierzadko pracują w tzw. szarej strefie.

W grudniu 2021 roku w rejestrze PUP w Nowym Dworze Gdańskim zarejestrowanych było 150 osób bezrobotnych z terenu Gminy Sztutowo, co oznacza zmniejszenie ich liczby o 3 osoby (o 2,0%) w porównaniu do 2019 roku i o 31 osób (o 17,1%) w odniesieniu do 2020 roku.

Bezrobocie w Gminie Sztutowo jest zróżnicowane pod kątem cech socjodemograficznych osób pozostających w rejestrach PUP. Z punktu widzenia wsparcia osób doświadczających bezrobocia kluczowe znaczenie mają czynniki indywidualne, które wpływają na zdolność i motywację do podjęcia zatrudnienia. Jednym z takich czynników jest płeć, na co wskazują rozmiary bezrobocia wśród mieszkańców. Kobiety stanowią bowiem większość (58,7%) osób z terenu gminy zarejestrowanych jako bezrobotne. Może to być efekt m.in. kwalifikacji nieadekwatnych do potrzeb rynku pracy, przerw związanych z urodzeniem i wychowaniem dzieci czy stereotypów, w świetle których kobiety nie są chętnie zatrudniane z obawy o

gorszą wydajność pracy czy większe ryzyko podejmowania zwolnień lekarskich ze względu na choroby dzieci.

Tabela 10. Bezrobotni w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Ogółem	153	181	150
Kobiety	90	103	88
Mężczyźni	63	78	62
Do 25 roku życia	21	30	16
Do 30 roku życia	36	50	32
Powyżej 50 roku życia	48	44	43
Długotrwale bezrobotni	53	90	83

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Analiza cech socjodemograficznych bezrobotnych mieszkańców gminy wskazuje na dość duży odsetek osób po 50 roku życia, który w 2021 roku wynosił 28,7%. Sytuacja osób w wieku 50+ jest nierzadko dość skomplikowana. Mogą to być osoby dysponujące wieloletnim doświadczeniem zawodowym, ale przy tym mieć nieaktualne kwalifikacje; lub nie mieć doświadczenia w pracy w ogóle ze względu na wcześniejsze zajmowanie się domem i wychowaniem dzieci bądź podlegać stereotypom dotyczącym osób starszych na rynku pracy. Wszystko to może mieć wpływ na trudności w znalezieniu zatrudnienia.

Bezrobotni do 30 roku życia, w liczbie 32, stanowili w grudniu 2021 roku 21,3% wszystkich bezrobotnych mieszkańców gminy. Oni również należą do grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Nierzadko bowiem charakteryzują się niewielkim doświadczeniem zawodowym bądź wykształceniem nieadekwatnym do potrzeb rynku pracy, a przy tym mogą mieć zbyt wysokie oczekiwania względem wynagrodzenia.

Pomimo zmniejszania rozmiarów bezrobocia rejestrowanego problemem pozostaje nadal długotrwałe bezrobocie, rozumiane jako pozostawanie przez bezrobotnego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Osoby należące do kategorii osób długotrwale bezrobotnych, w 2021 roku w liczbie 83 stanowiły 55,3% wszystkich bezrobotnych z gminy. W porównaniu do 2019 roku ich liczba wzrosła o 30 osób, tj. o 56,6%, a odsetek w strukturze zwiększył się o 18,6 punktu procentowego.

Bezrobocie stanowi jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy Sztutowo. W 2021 roku z tego tytułu wsparcie otrzymały 24 rodziny, w których funkcjonowały 63 osoby. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 9, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 29, tj. o 31,5%.

Nierzadko konsekwencją bierności zawodowej i bezrobocia jest ubóstwo, będące zjawiskiem społecznym polegającym na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania

potrzeb życiowych jednostki lub rodziny[4]. Może ono być mierzone zarówno w sposób absolutny, co oznacza niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb osoby lub rodziny, bądź w sposób relatywny, kiedy odzwierciedla nierówności społeczne i związane jest z porównaniem poziomu życia danej osoby czy rodziny do średniej w społeczeństwie.

Wykres 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2019-2021

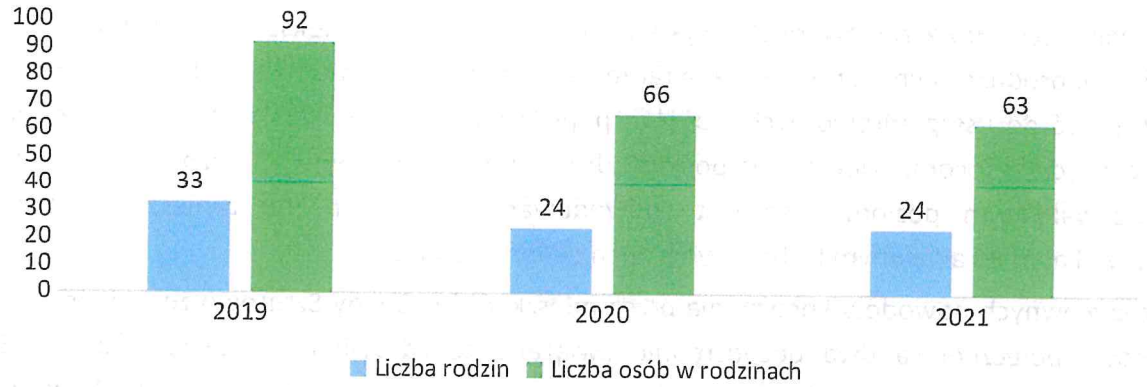

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Ubóstwo stanowi jeden z powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, przy czym musi ono współwystępować z innym powodem wskazanym w artykule 7 ustawy o pomocy społecznej. W 2021 roku ubóstwo stanowiło główny powód udzielania wsparcia mieszkańcom Gminy Sztutowo. Z tego tytułu świadczenia z pomocy społecznej otrzymało 30 rodzin, w których funkcjonowało 60 osób. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 11, natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 25, czyli o 29,4%.

Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2019-2021

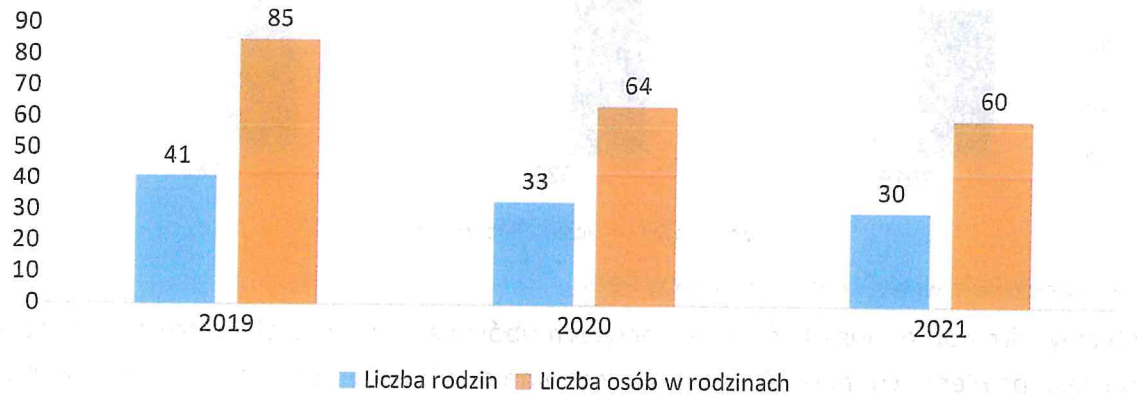

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Jednym z przejawów ubóstwa jest bezdomność. Ze wsparcia GOPS z tego powodu w 2019 korzystało 7 osób, a w latach 2020-2021 były to 4 osoby. Bezdomność może stanowić efekt różnych przyczyn, wśród których można wskazać rozpad rodziny, uzależnienie, brak stałych dochodów lub niski ich poziom, eksmisję oraz uzależnienia. Zadaniem gminy jest

4 https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html

zapewnienie osobom dotkniętym problemów bezdomności tymczasowego schronienia przez przyznanie miejsca w noclegowni, schronisku bądź ogrzewalni dla osób bezdomnych. Pracownicy socjalni wspierają takie osoby również poprzez zabezpieczenie pomocy na wyżywienie, środki higieny i odzieży, wsparcie w uzyskaniu świadczeń z zabezpieczenia społecznego, w tym z pomocy społecznej itp.

3.2. Sytuacja osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących

Społeczeństwo Gminy Sztutowo, podobnie jak i całego województwa, kraju i Europy Zachodniej jest społeczeństwem starzejącym się. Z roku na rok zwiększa się w nim odsetek osób w poprodukcyjnym okresie życia, a także rośnie liczba osób w wieku podeszłym. Lepszą dostępność do usług zdrowotnych i ogólna poprawa warunków życia wpływają na to, że długość życia jest coraz większa, ale poziom zdrowotności społeczeństwa pozostaje nadal na niezadowalającym poziomie, co jest spowodowane między innymi zanieczyszczeniem środowiska, mało aktywnym trybem życia czy niewłaściwą dietą.

Wśród głównych powodów korzystania przez mieszkańców Gminy Sztutowo ze świadczeń z pomocy społecznej są dwa bezpośrednio związane ze zdrowiem. W 2021 roku w 23 rodzinach funkcjonowały osoby wymagające wsparcia związanego z długotrwałą lub ciężką chorobą. W porównaniu do 2019 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o 4, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 16 (o 30,8%).

Wykres 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2019-2021

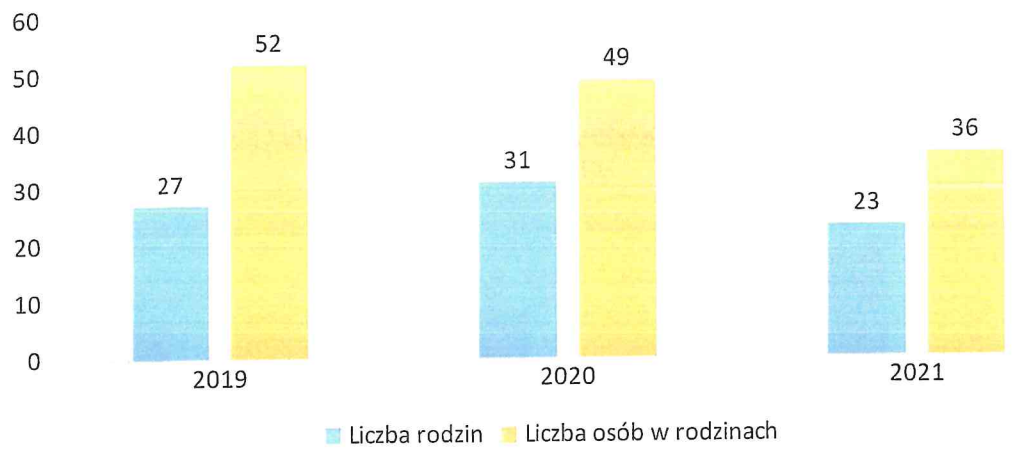

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Problemy zdrowotne mogą być jedną z przyczyn ubóstwa i innych problemów osób i rodzin. Zaburzają bowiem ich prawidłowe funkcjonowanie w wielu aspektach, niejednokrotnie przyczyniając się do obniżenia jakości życia i wystąpienia trudnych sytuacji, takich jak utrata pracy, niemożność podjęcia zatrudnienia, trudności finansowe i zadłużenie, wynikające z wysokich kosztów leczenia przy niskich dochodach lub ich braku, uzależnienia, konflikty w rodzinie, a także inne problemy zdrowotne takie jak np. depresja.

Podobnie może wyglądać sytuacja w przypadku niepełnosprawności, która w świetle definicji WHO, oznacza „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub

w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu"[5]. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy[6]. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania
w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Niepełnosprawność członka rodziny w 2021 roku była powodem wsparcia 26 rodzin z terenu gminy, w których funkcjonowało 36 osób. Liczba tych rodzin w omawianej perspektywie utrzymała się na takim samy poziomie, natomiast liczba osób w nich funkcjonujących spadła o 13, tj. o 26,5%.

Wykres 7. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2019-2021

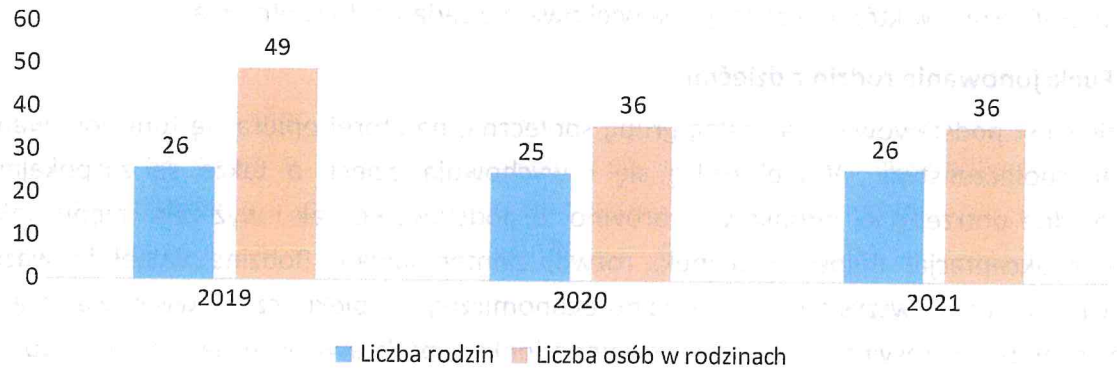

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Niepełnosprawność i przewlekłe choroby nierzadko związane są ze starością. Faktyczna sytuacja życiowa osób starszych jest mocno zróżnicowana, niemniej jednak czynniki takie jak podeszły wiek, osłabiona zdrowotność czy obniżona sprawność organizmu, z którymi wiąże się jakiś deficyt zdolności wrodzonych lub nabytych, stanowią przyczynek do marginalizacji i izolacji społecznej. Częściowe lub całkowite ograniczenie zdolności danej osoby do samodzielnej egzystencji stanowi bowiem poważną barierę w wypełnianiu podstawowych ról w środowisku rodzinnym, miejscu zamieszkania czy pracy.

W 2021 roku pomocą społeczną objętych było 14 rodzin emerytów i rencistów, w których funkcjonowało 21 osób. Jednym z podstawowych zadań gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby, są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom

5 Cyt. za https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html
6 Art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2021 roku pomoc w postaci usług opiekuńczych otrzymywało 9 osób.

Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W 2021 roku w DPS w przebywało 4 mieszkańców gminy, natomiast w 2019 roku było to 5 osób.

Oprócz wsparcia w codziennym funkcjonowaniu należy również mieć na uwadze potrzebę kreowania warunków aktywności i rozwoju osób starszych, w tym między innymi aktywności edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej, fizycznej. Osoby w wieku od 60 lat wzwyż to nie tylko osoby wymagające pomocy, ale także osoby, które mogą jeszcze pracować, działać społecznie, pomagać innym, uczyć się i rozwijać. Mają też potencjał zbudowany na latach doświadczeń
i pracy, który należy diagnozować i zagospodarowywać dla dobra wspólnego. Z racji tego, że w najbliższych latach osób w starszych grupach wiekowych będzie przybywać, już teraz można mówić nie tylko o społeczeństwie starzejącym się, ale o społeczeństwie różnego wieku, czyli takim, w którym każda grupa wiekowa ma zadania do spełnienia.

3.3. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi

Rodzina jest podstawową i naturalną grupą społeczną, na której opiera się funkcjonowanie całego społeczeństwa. W niej rodzą się i wychowują dzieci, a także są zaspokajane różnorodne potrzeby jej członków – zarówno te podstawowe, jak i wyższego rzędu, takie jakie ja akceptacja, miłość, szacunek, rozwój zainteresowań. Rodzina wypełnia ważne funkcje, przede wszystkim materialno-ekonomiczną, opiekuńczą, wychowawczą i emocjonalno-ekspresyjną, zapewniając swoim członkom podstawy do życia i rozwoju, opiekę w przypadku osób niesamodzielnych, przygotowanie dzieci od prawidłowego wypełniania ról społecznych,
a także realizację potrzeb psychologicznych zarówno w rodzinie, jak i poza nią.

Źródłem wykluczenia społecznego rodziny są bariery i trudności, które ujemnie wpływają na wypełnianie przez nią podstawowych funkcji, m.in.: niska świadomość oraz niedobór kompetencji rodzicielskich, niezaradność życiowa rodziców, bezrobocie, ubóstwo materialne, rozpad więzi rodzinnych, zaburzenia psychiczne, łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych, uzależnienia, stosowanie przemocy fizycznej, psychicznej lub ekonomicznej wobec członków rodziny, a także negatywne wzorce w środowisku zamieszkania.

Wśród rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Sztutowo w 2021 roku, rodziny z dziećmi stanowiły 29,6%. W 16 takich rodzinach funkcjonowało 75 osób. Największy odsetek stanowiły rodziny z dwojgiem dzieci (31,3%), a w drugiej kolejności z czworgiem dzieci (25,0%) oraz z jednym (18,8%). W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin z dziećmi obejmowanych wsparciem zmniejszyła się o 7, tj. o 30,4%. W 2021 roku wsparciem

obejmowano 5 rodzin niepełnych, w których żyło 15 osób. W porównaniu do 2019 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o 5.

Tabela 11. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Rodziny ogółem	67	61	54
Rodziny z dziećmi:	23	15	16
- 1 dziecko	5	4	3
- 2 dzieci	8	3	5
- 3 dzieci	3	3	2
- 4 dzieci	5	4	4
- 5 dzieci	1	1	2
- 6 i więcej dzieci	1	0	0
Rodziny niepełne	10	6	5

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Jednym z głównych powodów obejmowania rodzin z dziećmi wsparciem w Gminie Sztutowo w 2021 roku była potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym potrzeba ochrony wielodzietności, która stanowiła powód przyznania pomocy 8 rodzinom, w tym 7 ze względu na wielodzietność. W porównaniu do 2019 roku liczba wspartych z tego tytułu rodzin zmniejszyła się o 2, natomiast liczba osób w tych rodzinach – o 12. Ponadto w 2021 roku 6 rodzinom wielodzietnych (38 osobom) udzielono wsparcia ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin objętych pomocą z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zmniejszyła się o 2, natomiast liczba osób w tych rodzinach wzrosła o 12.

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. Do jego głównych zadań należy w szczególności opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym; udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych; wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych; a także podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin.

Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem", obszar działań asystenta rodziny poszerzył się poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze

szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu".

GOPS w Sztutowie zatrudnia jednego asystenta rodziny, który w 2021 roku pracował z 7 rodzinami, w tym z 18 dzieci. W trakcie roku z 2 rodzinami zakończono pracę ze względu osiągnięcie zamierzonych celów i brak potrzeby dalszej pomocy asystenta rodziny, jednak do końca roku był prowadzony monitoring po zakończeniu pracy z tymi rodzinami. W porównaniu z 2020 rokiem, liczba rodzin objętych asystenturą rodzinną wzrosła z 4 do 7. We wszystkich rodzinach objętych asystenturą dominującym problemem była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz niezaradność życiowa. Ponadto rodziny te borykały się m.in. z alkoholizmem, przemocą w rodzinie, problemami finansowymi (zadłużenia), negatywnym zachowaniem dzieci, a także doświadczały trudności w związku z niepełnosprawnością członka rodziny.

W sytuacji gdy rodziny, pomimo otrzymanego wsparcia, nie są w stanie realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczej, dzieci mogą zostać umieszczone w pieczy zastępczej. W 2021 roku 4 dzieci z terenu Gminy Sztutowo przebywało w pieczy zastępczej, w tym 3 dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej i 1 dziecko w rodzinie zastępczej.

3.4. Przemoc w rodzinie i uzależnienia

Przemoc w rodzinie oraz uzależnienia stanowią poważne dysfunkcje społeczne, które wpływają na funkcjonowanie osób, rodzin i całych społeczności. Są one bardzo trudne do zdiagnozowania, ponieważ niejednokrotnie mają ukryty charakter. Osoby nimi dotknięte lub doświadczające ich w rodzinach mogą nie zdawać sobie sprawy z powagi problemu, traktować go jako wewnętrzną sprawę rodziny, bądź nie ujawniają swoich obaw ze względu na strach przed wstydem i ostracyzmem społecznym. To może tłumaczyć, dlaczego dysfunkcje te mogą nie występować w statystykach pomocy społecznej bądź występować w niewielkiej skali, podczas gdy w rzeczywistości stanowią istotny problem społeczny.

W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oznacza ona jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie w Gminie Sztutowo jako powód korzystania z pomocy społecznej w perspektywie lat 2019-2021 pojawia się sporadycznie, w 1 lub 2 rodzinach. Więcej informacji na ten temat przedstawiają dane Zespołu Interdyscyplinarnego. W świetle sprawozdań, w 2021 roku wszczęte zostały 4 procedury Niebieskie Karty, natomiast łącznie w ciągu roku prowadzono ich 17. W porównaniu do 2019 roku liczna wszczętych procedur zmniejszyła się o 8, natomiast liczba prowadzonych wzrosła o 3. W 2021 roku zakończono 10 procedur, w

tym 3 z powodu ustania przemocy, w 2020 roku zakończono 2 procedury, a w 2019 roku – 6 procedur, w tym połowę na skutek ustania przemocy.

Tabela 12. Wybrane dane dotyczące procedury Niebieskie Karty w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba prowadzonych procedur	14	15	17
Liczba wszczętych procedur	12	7	4
Liczba zakończonych procedur	6	2	10
- w tym na skutek ustania przemocy	3	2	3

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO.

Istotną dysfunkcją społeczną są również uzależnienia. W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia, uzależnienie rozumiane jest jako stan psychiczny i fizyczny, który wynika z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczania jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zażywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z internetu czy robienie zakupów[7]. W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

W świetle statystyk GOPS w Sztutowie w latach 2019-2021 corocznie ze wsparcia z powodu alkoholizmu korzystało od 6 do 9 rodzin, natomiast narkomania nie występowała jako powód udzielania pomocy. W latach 2019-2021 Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wystąpiła z wnioskami wobec 8 osób o zastosowaniu zobowiązania do poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego, natomiast wobec 7 osób wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego.

7Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184.

4. Analiza SWOT

Uzupełnienie i podsumowanie diagnozy sytuacji społecznej stanowi analiza SWOT przedstawiająca mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w odniesieniu do sytuacji społecznej Gminy Sztutowo. Została przygotowana z uwzględnieniem czynników określonych przez przedstawicieli lokalnej polityki społecznej, biorących udział w badaniu ankietowym.

MOCNE STRONY

1) Walory krajobrazowe, historyczne i turystyczne gminy.
2) Aktywność szkoły, biblioteki, świetlic, organizacji sportowych.
3) Działania integracyjne świetlicy w Sztutowie i Domu Pomocy Społecznej w Stegnie.
4) Podejmowane inicjatywy, kiermasze, Festyn Pozytywnie Zakręconych.
5) Duży udział mieszkańców w wydarzeniach lokalnych.
6) Zasoby instytucjonalne gminy.
7) Rozwój sieci handlowej.
8) Powstawanie nowych mieszkań.
9) Stabilność demograficzna gminy.
10) Rozwój infrastruktury w postaci ścieżek rowerowych, dróg.
11) Zaplecze sportowe – 4 Orliki, place zabaw.
12) Nadwyżka finansowa w budżecie gminy.
13) Skala zaangażowania mieszkańców w pomoc uchodźcom z Ukrainy.
14) Plany inwestycyjne gminy.
15) Świadomość ekologiczna mieszkańców.
16) Wysoki poziom skanalizowania gminy.

SŁABE STRONY

1) Niewystarczająca komunikacja publiczna.
2) Peryferyjność części miejscowości w gminie.
3) Niewielka oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów.
4) Brak straży gminnej.
5) Brak ośrodka sportu, rekreacji i kultury.
6) Niewystarczająca dostępność specjalistów (np. psychologów).
7) Niewystarczająca liczba lokali socjalnych.
8) Niska integracja i aktywność społeczna.
9) Brak placówek wsparcia dziennego.
10) Brak domu dziennego pobytu.
11) Wykluczenie społeczne seniorów, szczególnie z miejscowości peryferyjnie położonych.
12) Niska cyfryzacja gminy, wykluczenie cyfrowe części mieszkańców.
13) Bierność zawodowa.
14) Sezonowość życia w gminie – „lato i reszta roku".
15) Niska zdolność podmiotów ekonomii społecznej do świadczenia usług społecznych.

16) Mało miejsc pracy, niewiele przedsiębiorstw generujących stałe miejsca pracy.
17) Niski dostęp do lekarzy specjalistów.
18) Dziedziczenie dysfunkcji w rodzinach.

SZANSE

1) Przekop Mierzei Wiślanej.
2) Napływ nowych mieszkańców.
3) Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 501.
4) Powstanie Posterunku Policji.
5) Rewitalizacja linii kolejowej oraz bliskość kolei metropolitarnej.
6) Status członka obszaru metropolitarnego Gdańsk-Gdynia-Sopot.
7) Tworzenie tożsamości regionalnej (żuławskiej) i Żuławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

ZAGROŻENIA

1) Wpływ na środowisko przekopu Mierzei Wiślanej.
2) Powodzie (tereny depresji).
3) Starzenie się społeczeństwa.
4) Wojna.
5) Sytuacja gospodarcza (inflacja, podwyżki stóp procentowych).
6) Niepewność sytuacji społecznej, geopolitycznej.
7) Pozostanie obszarem peryferyjnym województwa.

5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

W świetle przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, Gmina Sztutowo przedstawia się jako jednostka z potencjałem rozwojowym, jako „Gmina z przyszłością". Korzystne położenie, a także zasoby gospodarcze, naturalne oraz historyczne stwarzają dobre warunki do życia oraz rozwoju zarówno w perspektywie pojedynczego mieszkańca, jak i całej społeczności lokalnej. Gmina nie funkcjonuje jednak w próżni, jest bowiem silnie zależna z jednej strony od uwarunkowań zewnętrznych, na które często nie ma wpływu bądź ten wpływ jest ograniczony – mogą to być np. zmiany prawne, ruchy społeczne, zjawiska przyrodnicze czy tendencje demograficzne; a z drugiej strony tworzą ją ludzie o różnych kompetencjach, stosunku do życia, przedsiębiorczości czy stopniu roszczeniowości wobec instytucji. Czynniki te powodują, że w najbliższych latach przed Gminą Sztutowo będą pojawiać się wyzwania, a zmierzenie się z nimi będzie wymagało uwzględnienia, wynikających z diagnozy, strategicznych uwarunkowań rozwoju społecznego oraz prognozy zmian w zakresie objętym Strategią.

Społeczeństwo gminy wykazuje cechy starzenia się i należy prognozować, że w najbliższych latach odsetek ten będzie się zwiększał. I choć starzenie się i starość są wpisane w cykl życia, to jednak rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość będą powodować wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Jeżeli nie pójdzie za nim adekwatny wzrost liczby osób w przedprodukcyjnym okresie życia, głównie ze względu na to, że decyzje prokreacyjne podejmowane są obecnie coraz później, a dominującym modelem rodziny staje się model 2+1, który nie zapewni prostej zastępowalności pokoleń, to w strukturze społeczeństwa coraz większy odsetek będą stanowić ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe będą miały coraz mniejszy udział.

Postępowanie zjawiska starzenia się społeczeństwa może w przyszłości wpłynąć na kierunki rozwoju gminy, a także strukturę jego budżetu. Ze względu na wchodzenie coraz większej liczby osób w wiek emerytalny, wpływy do budżetu mogą się zmniejszać, natomiast rosnąć będą potrzeby, głównie w sferze pomocy społecznej i opieki zdrowotnej – zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, medyczne, pielęgnacyjne, edukacyjne czy aktywizacje. Istotne będzie m.in. funkcjonowanie i dostosowywanie do potrzeb społecznych, instytucjonalnego i organizacyjnego systemu wsparcia osób starszych i o ograniczonej sprawności, a także zwiększanie dostępności form i usług sprzyjających wzrostowi ich aktywności społecznej oraz zawodowej.

Jednym z priorytetowych obszarów lokalnej polityki społecznej w najbliższych latach powinno być zdrowie. W związku ze starzeniem się społeczeństwa oraz trybem życia nie sprzyjającym zdrowiu poprzez m.in. brak lub małą aktywność fizyczną, niewłaściwe odżywanie czy niewystarczającą dbałość o higienę, może zwiększać się liczba osób, które będą wymagały wsparcia z tytułu niepełnosprawności czy przewlekłych chorób, zwłaszcza tzw. chorób cywilizacyjnych. Znaczenie mają tu również aspekty środowiskowe, w szczególności zmiany klimatu oraz zanieczyszczenia środowiska, które mogą obniżać poziom zdrowotności społeczeństwa. Należy wobec tego zadbać z jednej strony o systematyczne

zwiększanie dostępu do ochrony zdrowia, a także rozwijanie usług opiekuńczych i innych środowiskowych form wsparcia, a z drugiej o efektywne oddziaływanie na poziomie świadomości społeczeństwa i profilaktyki zdrowotnej. Działania w zakresie promocji zdrowia powinny wyposażać ludzi w kompetencje umożliwiające im zwiększanie kontroli nad własnym zdrowiem, podejmowanie decyzji sprzyjających zdrowiu, kształtowanie potrzeb i kompetencji do rozwiązywania problemów zdrowotnych, a także zwiększanie potencjału zdrowia.

Szczególnym wyzwaniem staje się obecnie również zapewnienie dostępności do aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami i innych, których mobilność ogranicza wiek czy stan zdrowia. W tym zakresie powinny być podejmowane działania służące likwidacji barier w przestrzeni publicznej, w tym barier komunikacyjnych, architektonicznych czy cyfrowych. Ważne jest tu wykorzystywanie rozwoju nowych technologii oraz dostosowywanie budynków, sprzętów oraz działań do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i różnych dysfunkcjach, nie tylko narządu ruchu, ale również wzroku, mowy czy słuchu.

W świetle statystyk pomocy społecznej, do dominujących problemów na terenie Gminy Sztutowo należy zaliczyć bezrobocie, ubóstwo, długotrwałą lub ciężką chorobę, niepełnosprawność, potrzebę ochrony macierzyństwa, a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przezwyciężanie tych problemów jest trudne, ponieważ najczęściej mają utrwalony charakter. Znacząca liczba rodzin dotkniętych chorobą i niepełnosprawnością prawdopodobnie będzie stale korzystać z tego tytułu z pomocy społecznej, jednak może też stanowić przyczynek do zaplanowania działań w zakresie promocji i ochrony zdrowia.

Do wyzwań lokalnej polityki społecznej należy też zaliczyć różne rodzaje uzależnień, w tym nie tylko od substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, narkotyki czy dopalacze, ale także uzależnienia behawioralne np. od internetu, komputera czy hazardu. Są one trudne do wykrycia i zdiagnozowania, a często mają nieuświadomiony charakter bądź nie zostają ujawnione przez osoby nimi dotknięte ze względu chociażby na poczucie wstydu czy brak wiary w możliwość uzyskania skutecznej pomocy. Oba rodzaje uzależnień są niebezpieczne ze względu na ich wpływ na zdrowie fizyczne, a także na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne osób oraz rodzin. Niejednokrotnie prowadzą nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Szczególnym wsparciem należy obejmować rodziny z dziećmi, w tym wielodzietne, niepełne, borykające się z trudnościami codziennego życia i dysfunkcjami, takimi jak przemoc czy uzależnienia. Program „Rodzina 500 plus" przyczynił się do zmniejszenia skali ich ubóstwa, jednak trzeba wspierać je w innych obszarach, w tym przede wszystkim kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowych wzorców i relacji w rodzinie, rozwoju dzieci i młodzieży, aktywności i integracji społecznej rodzin czy przezwyciężania trudności życiowych. Ważne jest, aby dążyć do rozwiązań, które nie uzależniają wsparcia od dochodu rodziny, natomiast sprzyjają skorzystaniu z niego rodzinom, które przekraczają tzw. próg dochodowy, co nie oznacza, że nie doświadczają żadnych trudności i problemów.

Realizacji wyzwań lokalnej polityki społecznej będzie sprzyjać zwiększanie dostępu do usług społecznych w Gminie Sztutowo, w tym w zakresie edukacji, kultury, sportu, bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Istotne jest to, aby ich rodzaj i zakres stanowił odpowiedź na istniejące oraz prognozowane potrzeby, sprzyjając tym samym rozwojowi społecznemu. Ważna jest także współpraca międzyinstytucjonalna, która umożliwi podejmowanie wielopłaszczyznowych działań w zakresie nie tylko diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych, ale przede wszystkim kreowania dobrej jakości życia mieszkańców. Dostępność usług społecznych może być zwiększona poprzez aktywność organizacji obywatelskich oraz podmiotów ekonomii społecznej, dlatego ważne jest kreowanie warunków do ich rozwoju, a także angażowania się obywateli oraz tworzonych przez nie organizacji w kształtowanie polityk publicznych, we współdecydowanie w sprawach lokalnych, a także sprawna wymiana informacji pomiędzy władzą i mieszkańcami.

Rozwiązywanie problemów społecznych stanowi długotrwały i wieloaspektowy proces. Warto, aby oprócz działań podejmowanych w sytuacjach kryzysowych, uwzględniał dążenie do zmiany mentalności osób, rodzin i całych społeczności, ponieważ bez ich chęci i zaangażowania działania te nie przyniosą skutków. Dodatkowym utrudnieniem może być dziedziczność problemów i dysfunkcji, która powoduje, że czerpanie przez kolejne pokolenia poglądów i wzorców zachowań od swoich rodzin, ma wymiar negatywny. Pozwala też prognozować pogłębianie się wykluczenia społecznego w różnych sferach funkcjonowania.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych może wymagać podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykrywaniu *objawów* dysfunkcji; edukacji i informowaniu społeczeństwa w zakresie m.in. zagrożeń społecznych i możliwości ich zapobiegania i likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. Działania te powinny iść w parze ze zrównoważonym rozwojem gminy, uwzględniającym kierunki wspierające budowę społeczeństwa obywatelskiego – aktywnego i świadomego. Jeżeli te warunki będą spełnione, to w najbliższych latach w zakresie objętym strategią można prognozować, że wizja rozwoju społecznego gminy zawarta w niniejszym dokumencie zostanie zrealizowana. Zagrożenie może natomiast stanowić nieprzewidywalna obecnie sytuacja społeczno-ekonomiczna Polski, związana m.in. z sytuacją wojenną na Ukrainie.

Na powyższe nakładają się poważne, globalne wyzwania związane ze zmianami klimatycznymi, wyczerpywaniem się złóż surowców energetycznych (ropa, węgiel, gaz) oraz degradacją środowiska naturalnego. Jeśli w perspektywie kilku lat nie uda się wprowadzić radykalnej zmiany sposobu pozyskiwania surowców, projektowania i produkcji, a także zmiany stylów konsumpcji, czyli szeroko rozumianej transformacji energetycznej w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, należy przewidywać, iż w niedalekiej przyszłości gospodarkę i społeczeństwo dotknie kryzys znacznie poważniejszy w skutkach niż recesja z lat 2007-2009[8]. W obliczu tego, Strategia powinna uwzględniać skuteczne zarządzanie w

8 Zob. więcej: M. Popkiewicz, *Rewolucja energetyczna. Ale po co?*, Wydanie II, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2019.

sytuacjach kryzysowych oraz innowacyjne metody pracy, a także elastyczność i reagowanie na zmiany.

6. Wizja, cele i kierunki działań

Nadrzędnym celem lokalnej polityki społecznej jest poprawa jakości życia ludności gminy, na którą składa się szereg czynników kształtujących warunki życia wspólnoty oraz poszczególnych rodzin i osób samotnie gospodarujących. Wynika stąd potrzeba integracji działań sektorowych w ramach pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, kultury, sportu, zdrowia, mieszkalnictwa i polityki prorodzinnej, w ścisłym powiązaniu z realizowanymi w gminie inwestycjami „twardymi" w infrastrukturę techniczną oraz gospodarkę. Strategiczna wizja rozwoju społecznego zakłada zatem zmiany na lepsze w wielu dziedzinach życia mieszkańców.

Wizja rozwoju społecznego Gminy Sztutowo to pozytywny, niemalże idealny obraz tego, jacy powinni być oraz w jaki sposób powinni funkcjonować mieszkańcy, ich rodziny, organizacje społeczne i instytucje lokalne, w ramach powiązań łączących je we wspólnocie samorządowej. Zawiera się ona w sformułowaniu:

Gmina Sztutowo – Gmina z przyszłością

W Gminie z przyszłością:

- *mieszkańcy mają chęć do pracy i samodoskonalenia, są kreatywni i przedsiębiorczy, dobrze wykształceni i wykwalifikowani;*
- *w rodzinach występują dobre relacje między członkami rodziny, wspólne rozmowy, wzajemny szacunek i troska; rodzice i opiekunowie wykazują się wysoką odpowiedzialnością za wychowanie i edukację dzieci, a także posiadają niezbędne do tego kompetencje;*
- *rodziny i osoby samotnie gospodarujące są zaradne, żyją w odpowiednich warunkach socjalno-bytowych i mieszkaniowych;*
- *problem przemocy w rodzinie, uzależnienia i inne zachowania aspołeczne występują marginalnie, zaś społeczność lokalna jest bardziej świadoma wagi tych problemów i potrafi skuteczniej na nie reagować;*
- *osoby i rodziny doświadczające trudności życiowych uzyskują specjalistyczne wsparcie, uwzględniające podmiotowość klientów – ich potrzeby, emocje, cechy fizyczne i psychiczne, środowisko rodzinne i społeczne;*
- *osoby starsze, z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorujące czują się pełnoprawnymi członkami społeczeństwa, korzystają z dóbr i usług publicznych, uczestniczą w życiu wspólnoty samorządowej;*
- *mieszkańcy są szczęśliwi, przyjaźni, komunikatywni, uczciwi, potrafią współpracować, pójść na kompromis oraz bezinteresownie pomagać innym; dbają o środowisko przyrodnicze;*

- *społeczność gminy jest aktywna, zintegrowana oraz zorganizowana, prężnie działają stowarzyszenia, kluby sportowe i sołectwa, zaś dzieci i młodzież oraz osoby dorosłe mogą korzystać z różnorodnych form zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;*
- *dzięki powyższym elementom, mieszkańcy są w dobrej kondycji zdrowotnej – zarówno fizycznej jak i psychicznej, potrafią też zadbać o swoje zdrowie.*

Część wdrożeniowa *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030* została usystematyzowana w formie celów strategicznych. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i wszystkie służą realizacji celu głównego Strategii. W związku z tym, wszystkie cele należy rozpatrywać łącznie w kontekście rozwoju społecznego gminy, uwzględniając jednak to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Cel główny Strategii brzmi:

Zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych dla [illegible] wzmocnieniu potencjału oraz aktywności

Cel główny stanowi kierunkową wytyczną podejmowanych działań, prezentując wizję rozwoju gminy, opartego na poprawie jakości funkcjonowania mieszkańców w różnych sferach ich życia. Szczególnie ważne jest podejmowanie wysiłków w kierunku uniezależniania mieszkańców od pomocy społecznej oraz budowania ich potencjału, który będzie sprzyjał zaradności, aktywności oraz rozwojowi. Trzeba dążyć m.in. do stworzenia spójnego i efektywnego systemu wsparcia, który z jednej strony będzie wspierał doraźnie osoby i rodziny w sytuacjach trudnych i kryzysowych, a z drugiej wzmacniał je do samodzielności.

Osiągnięciu celu głównego będzie służyć realizacja celów strategicznych i operacyjnych, poprzez każdorazowo określony katalog działań, wyznaczający kluczowe, niezbędne kierunki zaangażowania władz samorządu, jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów lokalnych. Nie jest katalogiem zamkniętym, więc jeżeli w trakcie wdrażania Strategii pojawią się jeszcze inne pomysły (projekty) wpisujące się w jej cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Cel strategiczny 1. Zmniejszenie zasięgu bierności zawodowej, bezrobocia i ubóstwa wśród mieszkańców gminy

Cele operacyjne:

1. Poprawa warunków socjalno-bytowych osób i rodzin mieszkających w gminie
2. Wzmocnienie kompetencji mieszkańców sprzyjających aktywności, samodzielności i zaradności życiowej
3. Ograniczenie barier utrudniających dostęp do aktywizacji zawodowej, w tym osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy

Kierunki działań:

1) Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej, a także schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
2) Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr dla osób i rodzin najbardziej potrzebujących.
3) Działania wspierające powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, zwłaszcza doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz osób bezdomnych.
4) Rozwój wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej i innych form wsparcia środowiskowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją, w tym także jako etap przygotowujący do zatrudnienia.
5) Upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej oraz możliwości uzyskania wsparcia przez osoby planujące prowadzić działalność gospodarczą w ramach spółdzielni socjalnej, fundacji lub stowarzyszenia.
6) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy i innymi instytucjami rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy, w szczególności osób należących do grup *defaworyzowanych*.
7) Wspieranie usług opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach, klubach dziecięcych lub u dziennych opiekunów, ułatwiających rodzicom powrót lub wejście na rynek pracy.

Okres realizacji: 2023-2030

Cel strategiczny 2. Poprawa jakości życia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i przewlekle chorujących

Cele operacyjne:

1. Rozwój aktywności osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących
2. Wzrost partycypacji społecznej osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących
3. Zwiększenie dostępności różnych form opieki i wsparcia dla osób o ograniczonej samodzielności

Kierunki działań:

1) Wsparcie różnorodnej aktywności osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących poprzez inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć takich jak spotkania edukacyjne, prelekcje, warsztaty, zajęcia rozwijające zainteresowania itp.
2) Współpraca w zakresie organizacji pomocy psychologicznej i poradnictwa specjalistycznego dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących, w tym chorujących psychicznie, a także dzieci i młodzieży.
3) Dążenie do zapewnienia mieszkań chronionych zapewniających usługi bytowe oraz pomoc
w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby starszej i osoby z niepełnosprawnościami.
4) Działalność i rozwój ośrodków wsparcia dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, i chorujących, w postaci m.in. dziennych domów pobytu, klubów seniora.
5) Rozwój środowiskowych form pomocy osobom starszym, z niepełnosprawnością i chorującym oraz ich rodzinom, takich jak usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, teleopieka i pomoc sąsiedzka.
6) Upowszechnianie form wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących w lokalnej społeczności, poprzez m.in. pomoc sąsiedzką i wolontariat, a także zaangażowanie tych osób w inicjatywy i przedsięwzięcia lokalne.
7) Upowszechnianie instrumentów wsparcia ułatwiających funkcjonowanie osobom w podeszłym wieku i/lub osobom z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym oraz kontakty z administracją (np. asystent osobisty osoby niepełnosprawnej).

Okres realizacji: 2023-2030

Cel strategiczny 3. Poprawa funkcjonowania rodzin z dziećmi, w tym w szczególności rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej

Cele operacyjne:

1. Zwiększenie kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania dzieci
2. Stworzenie warunków do rozwoju dzieci i młodzieży
3. Zapewnienie rodzinom doświadczającym trudności dostępu do kompleksowego wsparcia

Kierunki działań:

1) Organizowanie różnych form edukacji rodziców i opiekunów, dotyczących w szczególności rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i porozumiewania się ze swoimi dziećmi.
2) Zapewnienie wsparcia w postaci pracy socjalnej, asystentury rodzinnej oraz rodzin wspierających, rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji.
3) Zapewnianie dopasowanego do zdiagnozowanych potrzeb poradnictwa specjalistycznego, m.in. socjalnego, rodzinnego, prawnego, psychologicznego, logopedycznego.
4) Integracja rodzin w środowisku lokalnym poprzez m.in. animację lokalną, rozwój wolontariatu i działań samopomocowych oraz aktywizację młodzieży.
5) Udział w przedsięwzięciach służących wzmocnieniu rodziny, wsparciu rodziców i opiekunów, zwiększeniu aktywności i integracji społecznej rodzin, a także zapewnieniu dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania wolnego czasu.
6) Realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych doskonalących wiedzę i umiejętności oraz rozwijających pasje i zainteresowania dzieci i młodzieży.
7) Wsparcie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami poprzez m.in. realizację nauczania indywidualnego, zaangażowanie nauczycieli wspomagających, dowożenie dzieci i młodzieży do specjalistycznych placówek.
8) Współpraca Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i dysfunkcji rodzin, w szczególności zadań dotyczących organizacji pieczy zastępczej i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Okres realizacji: 2023-2030

Cel strategiczny 4. Ograniczenie skali występowania dysfunkcji społecznych, w tym przemocy w rodzinach i uzależnień

Cele operacyjne:

1. Wzrost świadomości społecznej w obszarze zjawisk dysfunkcyjnych
2. Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze dysfunkcji społecznych
3. Poprawa dostępu osób i rodzin do pomocy specjalistycznej w zakresie przemocy w rodzinie i uzależnień

Kierunki działań:

1) Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy w rodzinie, bezpieczeństwa publicznego.
2) Inicjowanie i realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień, zachowań ryzykownych, przemocy w rodzinie oraz zachowań agresywnych; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń (rozwój nowoczesnych technologii, dysfunkcyjne grupy i zachowania, przekaz medialny itp.).
3) Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami lub już doświadczających poważnych problemów, a także podejmowanie działań interwencyjnych, terapeutycznych i kompensacyjnych.
4) Rozwój poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy.
5) Stosowanie procedury „Niebieskie Karty" jako ważnego elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym.
6) Upowszechnianie informacji z wykorzystaniem materiałów drukowanych, mediów, bezpośrednich spotkań ze specjalistami i innych środków przekazu na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy, uzależnione i ich rodziny.

Okres realizacji: 2023-2030

Cel strategiczny 5. Zwiększenie efektywności działań w ramach gminnej polityki społecznej

Cele operacyjne:

1. Wzmocnienie kompetencji osób zaangażowanych w realizację Strategii

2. Tworzenie warunków sprzyjających partycypacji obywatelskiej, integracji i aktywności mieszkańców
3. Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z mieszkańcami i ich organizacjami na rzecz dobra wspólnego

Kierunki działań:

1) Udział osób zaangażowanych w realizację Strategii w szkoleniach, seminariach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach edukacji w obszarach związanych ze Strategią.
2) Wspieranie kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej.
3) Analizowanie możliwych konsekwencji związanych z sytuacjami kryzysowymi oraz dynamicznie zmieniającymi się uwarunkowaniami społeczno-ekonomicznymi i podejmowanie stosownych działań zaradczych.
4) Rozwój współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniodawczych i konsultacyjnych, zlecanie realizacji zadań publicznych itd.
5) Dążenie do stosowania przez jednostki organizacyjne gminy klauzul, pozwalających na wspieranie przy zakupie usług dodatkowych celów społecznych (np. zamówienia zastrzeżone, wymagania dodatkowe).
6) Upowszechnianie informacji o działaniach i zamierzeniach samorządu gminy i organizacji współpracujących, w tym o ważnych dla społeczności wydarzeniach.
7) Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności.
8) Tworzenie warunków do rozwoju samoorganizacji społecznej oraz większej partycypacji mieszkańców w sprawy lokalne w szczególności poprzez rozwój świetlic wiejskich oraz wsparcie działań i inicjatyw realizowanych na poziomie sołectw.

Okres realizacji: 2023-2030

7. Sposób realizacji Strategii

7.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej

W świetle uwarunkowań ustawowych strategia powinna określać usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Usługi wskazane w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych zawierają się w następujących obszarach: 1) polityki prorodzinnej, 2) wspierania rodziny, 3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w sferze zadań publicznych wymienia między innymi zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej; udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa; działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego; ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W związku z uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej dodane zostało również zadanie w zakresie działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Usługi społeczne i zadania publiczne, zlecane w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie w Gminie Sztutowo są następujące: 1) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej; 2) kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; 3) turystyka i krajoznawstwo; 4) działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; 5) nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie; 6) promocja i ochrona zdrowia. W przyszłości mogą to być również usługi z zakresu wspierania rodziny, pomocy społecznej, w tym wsparcia osób starszych, a także usługi wspierania osób z niepełnosprawnościami.

7.2. Koordynacja wdrażania Strategii

W świetle ustawy o pomocy społecznej, realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak jej opracowanie, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Gminy Sztutowo, a także Powiatu Nowodworskiego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów, które funkcjonują w obszarze lokalnej polityki społecznej.

Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Gminy Sztutowo – Wójt oraz Rada Gminy, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztutowie.

7.3. Aktualizacja Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030 jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowej Strategii, uwzględniającej nowe uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu, przeprowadzana w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku gdy zmianie ulegną obszary priorytetowe i cele strategiczne dokumentu. W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników, służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

7.4. Ramy finansowe

Z uwagi na szeroki i różnorodny katalog działań planowanych do realizacji w ramach Strategii, należy w głównych źródłach jej finansowania uwzględnić środki pochodzące z różnych źródeł, w tym dostępne nie tylko dla gmin, ale także innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii. Będą to w szczególności środki krajowe, a także unijne oraz granty i środki prywatne.

Jako główne źródło finansowania należy wskazać budżet gminy. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji

publicznej, kultury, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa obywateli czy współpracy ze społecznościami lokalnymi. Zadania te wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe, stanowiąc jednocześnie urzeczywistnienie założeń Strategii, w takim zakresie, w jakim zostało to zaplanowane. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu Nowodworskiego, Województwa Pomorskiego oraz inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień. W 2021 roku w Gminie Sztutowo środki finansowe wydatkowane na zadania realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wynosiły 5.702.588,38 zł, w tym 819.477,38 zł to środki własne gminy,

Wśród wydatków GOPS w Sztutowie w 2021 roku 4.883.111,00 zł to środki z budżetu państwa. Jest to kolejne źródło, z którego gmina może finansować działania w obszarze pomocy społecznej. Obejmuje ono zarówno transfery w postaci subwencji ogólnej jak i dotacji celowych, z których niektóre trzeba pozyskać startując w konkursach. W tej kategorii mieszczą się bowiem programy rządowe oraz programy ministerstw, takie jak np. Program Osłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie" oraz Program wieloletni Senior+ na lata 2021-2025. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest Fundusz Solidarnościowy. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych", „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej", „Opieka wytchnieniowa" oraz „Centra opiekuńczo-mieszkalne".

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji.

Z uwagi na to, że Strategia zakłada aktywny udział społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, a także partnerstwa służące efektywniejszej realizacji polityki społecznej, ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne (np. Aktywni+), a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak np. Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO oraz Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania środków unijnych na lata 2021-2027 oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu gminy (w tym planów finansowych jednostek), a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

7.5. Monitoring Strategii

Monitoring jest podstawą sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji Strategii. Dane zebrane w jego trakcie są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań przeznaczonych zarówno na potrzeby wewnętrzne, jak i raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń. Ponadto monitoring uzupełniony okresową ewaluacją może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także nowelizacji (aktualizacji) przyjętych planów.

Wskaźniki realizacji działań, które będą podlegać monitoringowi wskazane zostały poniżej, w podziale na cele strategiczne.

Cel strategiczny 1.

- Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa i bezrobocia.
- Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności, zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych i ekologicznych.
- Liczba zorganizowanych zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących.
- Liczba bezrobotnych z terenu gminy, w tym m.in. kobiety, długotrwale bezrobotni, bezrobotni do 30 roku życia i powyżej 50 lat.
- Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej.
- Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy podjęli pracę niesubsydiowaną.
- Liczba dzieci do lat 6 objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie.

Cel strategiczny 2.

- Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.
- Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących.
- Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania.
- Liczba ośrodków wsparcia dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.
- Liczba osób korzystających z usług asystenta osoby starszej i niepełnosprawnej oraz opieki wytchnieniowej.

Cel strategiczny 3.

- Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności.

- Liczba zorganizowanych form edukacji rodziców i opiekunów.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą asystenta rodziny.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
- Liczba przedsięwzięć służących wsparciu i aktywizacji rodzin.

Cel strategiczny 4.

- Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, narkomanii oraz przemocy w rodzinie.
- Liczba zrealizowanych programów edukacyjno-profilaktycznych.
- Liczba osób, wobec których GKRPA wnioskowała o zastosowanie leczenia odwykowego.
- Liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty.
- Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty.

Cel strategiczny 5.

- Liczba pracowników biorących udział w superwizji lub otrzymujących pomoc psychologiczną.
- Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych.
- Liczba przedstawicieli organizacji pozarządowych w zespołach doradczych, opiniodawczych, konsultacyjnych i in.
- Liczba postępowań w zakresie zamówień publicznych, w których zastosowano klauzule wspierające cele społeczne.
- Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami.

Przewiduje się prowadzenie monitoringu *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030* w okresach dwuletnich – za każde dwa zakończone lata kalendarzowe wdrażania Strategii. Raporty z monitoringu Strategii powinny zawierać osiągnięte wartości wskaźników oraz opis zrealizowanych działań, a także wnioski i rekomendacje dla dalszej realizacji Strategii. Przedmiotem monitoringu będą wskaźniki, odnoszące się do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym obszarom Strategii.

Podsumowanie

Jak już zasygnalizowano we wstępie, strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi wyraz lokalnej polityki społecznej w szerokim znaczeniu tego pojęcia. Jej odzwierciedlenie stanowi *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sztutowo na lata 2023-2030*, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Strategia stanowi kierunkową wytyczną dla lokalnych władz, instytucji oraz organizacji odpowiedzialnych za szeroko rozumiany lokalny system pomocy i wsparcia. Z uwagi jednak na to, że sytuacja społeczno-ekonomiczna gminy jest dynamiczna i zależna od wielu czynników, należy dostosowywać założenia Strategii do uwarunkowań. Istotne znaczenie będzie miało śledzenie zmian prawa, przede wszystkim w obszarze pomocy społecznej, rynku pracy, wspierania rodzin oraz osób z niepełnosprawnościami, może to bowiem uzasadnić konieczność nowelizacji części założeń Strategii. Ponadto trzeba będzie uwzględniać dynamikę problemów społecznych oraz ważne, niezaspokojone potrzeby ludności.

Spis tabel

Tabela 1. Mieszkańcy Gminy Sztutowo zameldowani na pobyt stały i czasowy według miejscowości (31.12.2021)....15
Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Sztutowo w latach 2017-2021....16
Tabela 3. Migracje na pobyt stały w latach 2017-2021....16
Tabela 4. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Sztutowo w latach 2017-2021....17
Tabela 5. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021....18
Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021....19
Tabela 7. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021....21
Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021....22
Tabela 9. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021....23
Tabela 10. Bezrobotni w Gminie Sztutowo w latach 2019-2021....28
Tabela 11. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w latach 2019-2021....33
Tabela 12. Wybrane dane dotyczące procedury Niebieskie Karty w latach 2019-2021....35

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Sztutowo w latach 2017-2021....15
Wykres 2. Mieszkańcy Gminy Sztutowo według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2021 (w %)....17
Wykres 3. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie pomorskim i powiecie nowodworskim w latach 2017-2021....20
Wykres 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2019-2021....29
Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2019-2021....29
Wykres 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2019-2021....30
Wykres 7. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej niepełnosprawności w latach 2019-2021....31

Spis rysunków

Rysunek 1. Gmina Sztutowo na tle województwa pomorskiego....14